Dansk-isländska förbundstraktaten

Útgáfa 1.0 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðu eintaki af téðu riti. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið rafrænt eintak af því án endurgjalds.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum https://urlausnir.is. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó að stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Höfundur skjals þessa álítur að hvers kyns höfundaréttur á prentaða eintakinu sé útrunninn.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Skannað var eintak í vörslu Landsbókasafnsins (Íslandssafn).
Vinstra megin á bls. 36 og 38 sést hluti af blaðsíðu fyrir aftan.
Bls. 37 er klippt hægramegin.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

J. 342
Dan

LANDSBÓKASAFN
210974
ÍSLANDS

Dansk-isländska förbundstraktaten.

Dansk-isländska förbundstraktaten, som antagits i form av en likalydande förbundslag av såväl Danmarks riksdag som av Islands alting och genom folkomröstning i Island och därefter erhållit konungens stadfästelse har den 1 December 1918 trätt i kraft. Den är av följande lydelse:

VI Christian den Tiende o. s. v.

Göre vitterligt:

Danmarks Rigsdag og Island Althing og Vælgere har paa forfatningsmæssig Maade vedtaget, og Vi ved Vort allerhöjeste Samtykke stadfæstet

Dansk-Islandsk Forbundslov.

I.

§ 1.

Danmark og Island er frie og suveræne Stater, forbundne ved fælles Konge og ved den i denne Forbundslov indeholdte Overenskomst.

I Kongens Titel er begge Staters Navne optagne

§ 2.

Tronfölgen är den i Tronfölgeloven af 31. Juli 1853 Art. I og II fastsatte. Tronfölgen kan ikke ændres uden begge Staters Samtykke.

§ 3.

De for Danmark nugældende Bestemmelser med Hensyn til Kongens Religion, hans Myndighed og Kongemagtens Udövelse i Tilfælde af Kongens Sygdom, Umyndighed eller Ophold udenfor begge Stater skal ogsaa være gældende for Island.

§ 4.

Kongen kan ikke uden Danmarks Rigsdags og Islands Althings Samtykke være Regent i andre Lande.

§ 5.

Hver af Staterne for sig træffer Bestemmelse om Statsydelser til Kongen og Kongehuset.

VJER Christian hinn Tíundi o. s. frv.

Görum kunnugt:

Ríkisþing Danmerkur og alþingi Islands og kjósendur hafa á stjórnskipulegan hátt fallist á og Vjer staðfest með allrahæstu samþykki Voru eftirfarandi

Dansk-íslensk sambandslög.

I.

1. gr.

Danmörk og Íslands eru frjáls og fullvalda riki, í sambandi um einn og sama konung og um samning þann, er felst í þessum sambandslögum.

Nöfn beggja rikja eru tekin í heiti konungs.

2. gr.

Skipun konungserfða er sú, er segir í 1. og 2. gr. konungserfðalaga frá 31. júli 1853. Konungserfðum má ekki breyta, nema samþykki heggja rikja komi til.

3. gr.

Ákvæði þau, er gilda nú í Danmörku um trúarbrögð konungs og lögræði, svo og um meðferð konungsvalds þegar konungur er sjúkur, ólögráður eða staddur utan beggja ríkjanna, skulu einnig gilda á Islandi.

4. gr.

Konungur getur ekki verið þjóðhöfðingi í öðrum löndum án samþykkis ríkisþings Danmarkur og alþingis Íslands.

5. gr.

Hvort ríki fyrir sig setur ákvæði um greiðslu af ríkisfje til konungs og konungsættar.

II.

§ 6.

Danske Statsborgere nyder paa Island i enhver Henseende lige Ret med de paa Island födte islandske Statsborgere, og omvendt.

Hvert af Landenes Statsborgere er fritagne for Værnepligt i det andet Land.

Adgang till Fiskeri paa hvert af de to Staters Söomraader er i lige Grad fri saavel for danske som for islandske Statsborgere uden Hensyn til Bopæl.

Danske Skibe har i Island samme Rettigheder som Islandske Skibe, og omvendt.

Danske og islandske Varer og Frembringelser skal gensidig i ingen Henseende kunne behandles ugunstigere end noget andet Lands.

III.

§ 7.

Danmark varetager paa Islands Vegne dettes Udenrigsanliggender.

I Undenrigsministeriet ansættes der efter den islandske Regerings Önske og efter Samraad med denne en med islandske Forhold kendt Kommitteret til Behandling af islandske Sager.

Paa Steder, hvor Gesandt eller udsendt Konsul ikke er ansat, bliver der efter den islandske Regerings Önske og efter Samraad med denne at ansætte en saadan, imod at Island godtgör de derved foraarsagade Udgifter. Under samme Forudsætninger bliver der ved bestaande Gesandtskaber eller Konsulater at ansætte Attachéer, som er kyndige i islandske Forhold. Hvis den islandske Regering skulde önske paa egen Bekostning at udsende Delegerede til at före Forhandlinger om særlige islandske Forhold, kan dette ske efter nærmere Aftale med Udenrigsministeren.

De mellem Danmark og andre Lande allerede indgaaede og bekendtgjorte Overenskomster er, forsaavidt de angaar Island, ogsaa gældende for dette. De af Danmark efter nærværende Forbundslovs Stadfæstelse indgaaede mellemstatlige Overenskomster er ikke forpligtende for Island uden vedkommende islandske Myndigheders Samtykke.

§ 8.

Indtil Island maatte beslutte paa egen Bekostning helt eller delvis selv at overtage Fiskeriinspektionen indenfor islandsk Söomraade, udöves denne av Danmark under dansk Flag.

§ 9.

Ordningen af Möntvæsenet vedbliver for begge Stater at være den hidtil gældene, saalænge den skandinaviske Möntunion bestaar.

Saafremt Island maatte önske at oprette et eget Möntværk, vil Spörgsmaalet om Anerkendelsen af de

II.

6. gr.

Danskir ríkisborgarar njóta að öllu leyti sama rjettar á Islandi sem íslenskir ríkisborgarar fæddir þar, og gagnkvæmt.

Ríkisborgarar hvors lands eru undanþegnir herskyldu í hinu.

Bæði danskir og íslenskir ríkisborgarar hafa að jöfnu, hvar sem þeir eru búsetlir, frjálsa heimild til fiskiveiða innan landhelgi hvors ríkis.

Dönsk skip njóta á Íslandi sömu rjettinda sem íslensk skip, og gagnkvæmt.

Danskar og íslenskar afurðir og afrek skulu gagnkvæmlega eigi að neinu leyti sæta óhagkvæmari kiörum en nokkurs annars lands.

III.

7. gr.

Danmörk fer með utanríkismál Islands í umboði þess.

Í utanríkisstjórnarráðinu skal skipa eftir ósk íslensku stjórnarinnar og í samráði við hana trúnaðarmann, er hafi þekkingu á íslenskum högum, til þess að starfa að íslenskum málum.

Nú er einhversstaðar enginn sendiherra eða sendiræðismaður, og skal þá skipa hann eftir ósk íslensku stjórnarinnar og í samráði við hana, enda greiði Island kostnaðinn. Með sömu skilyrðum skal skipa ráðunauta með þekkingu á íslenskum högum við sendisveitir og ræðismannaembætti þau, sem nú eru. Ef stjórn Islands kys að senda úr landi sendimenn á sinn kostnað, til þess að semja um sjerstök íslensk málefni, má það verða í samráði við utanríkisráðherra.

Samningar þeir, sem þegar eru gerðir milli Danmerkur og annara ríkja og birtir, og Island varða, gilda og þar. Ríkjasamningar þeir, sem Danmörk gerir eftir að sambandslög þessi hafa náð staðfestingu, skuldbinda ekki Island, nema samþykki rjettra íslenskra stjórnvalda komi til.

8. gr.

Danmörk hefir á hendi gæslu fiskiveiða í íslenskri landhelgi undir dönskum fána, þar til Island kynni að ákveda að taka hana i sinar hendur, að öllu eða nokkru leyti, á sinn kostnað.

9. gr.

Myntskipun sú, sem hingað til hefir gilt í báðum ríkjum, skal vera áfram í gildi meðan myntsamband Norðurlanda helst.

Ef Island kynni að óska að stofna eigin peningasláttu, verður að semja við Svíþjóð og Noreg um

der prægede Mönter som lovligt Betalingsmiddel i Sverige og Norge være af afgöre ved Forhandlinger med disse Lande.

§ 10.

Danmarks Höjesteret udöver den överste Domsmyndighed i islandske Sager, indtil Island maatte beslutte at oprette en överste Domstol i Landet selv. Indtil da skal en Dommerplads i Höjesteret besættes med en Islænding, hvilken Bestemmelse træder i Kraft ved först indtrædende Ledighed.

§ 11.

Forsaavidt Islands Andel i Omkostningerne ved Varetagelsen af de i dette Afsnit omhandlede Anliggender ikke er bestemt i det foregaaende, fastsættes den ved Overenskomst mellem begge Landes Regeringer.

IV.

§ 12.

Andre Anliggender end de foran nævnte, som er af fælles Betydning for Danmark og Island, saasom Samfærdselsvæsen, Handels- og Toldsager, Söfart, Postvæsen, Telegraf- og Radiotelegrafvæsen, Retspleje, Maal og Vægt, samt finansielle Anliggender, ordnes ved Overenskomster mellem de i de to Stater dertil berettigede Myndigheder.

§13.

Det af den danske Statskasse till Island hidtil udredede aarlige Belöb af 60,000 Kr. samt den danske Statskasses Udgifter till Islands Ministeriums Kontor i Köbenhavn bortfalder.

Ligeledes bortfalder den islandske Studerande tillagte fortrinsvise Adgang til Beneficier ved Köpenhavns Universitet.

§ 14.

Danmarks Statskasse udreder et Belöb af to Millioner Kroner til Oprettelse af to Fonds, hvert paa en Million Kroner, hvis Formaal er at tjene til Styrkelse af den aandelige Forbindelse mellem Danmark og Island, til Fremme af islandsk Forskning og Videnskab og til Stötte af islandske Studerende. Det ene af disse Fonds henlægges til Universitetet i Reykjavik, det andet til Univrsitetet i Köpenhavn.

De nermære Regler for Fondenes Bestyrelse og Virksomhed fastsættes af Kongen paa Indstlling af hvert Lands Regering, efter at det paagældende Universitet er hört.

§ 15.

Hvert Land bestemmer selv paa hvilken Maade dets egne og dets Borgeres Intresser nærmere bliver at varetage i det andet Land.

V.

§ 16.

Der oprettes et raadgivende Dansk-Islandsk Nævn paa mindst 6 Medlemmmer, hvoraf Halvdelen vælges af Danmarks Rigsdag og Halvdelen af Islands Althing.

það, hvort mynt sú, sem slegin er á Islandi, skuli vera viðurkendur löglegur gjaldeyrir í þessum löndum.

10. gr.

Hæstirjettur Danmerkur hefir á hendi æðsta dómsvald í íslenskum málum, þar til Ísland kynni að ákveða að stofna æðsta dómstól í landinu sjálfu. En þangað til skal kipa Íslending í eitt dómarasæti í hæstarjetti, og kemur það ákvæði til framkvæmda, þegar sæti losnar næst í dóminum.

11. gr.

Að því leyti, sem ekki er ákveðið að framan um hlutdeild Íslands í kostnadi þeim, sem leiðir af meðferð mála þeirra, sem ræðir um í þessum kafla, skal hún ákveðin eftir samningi milli stjórna beggja landa.

IV.

12.

Öðrum málum en þeim, sem að framan eru nefnd, en varða bædi Danmörk og Ísland, svo sem samgöngumálum, verslunar- og tollmálum, siglingum, póstmálum, síma- og loftskeytasambandi, dómgæslu, máli og vigt og fjárhagsmálum, skal skipa með samningum, gerðum af þar til bærum stjórnvöldum beggja ríkja.

13. gr.

Fjárhæð sú, að upphæð 60,000 kr., sem ríkissjódur Danmerkur hefur undanfarið árlega greitt Íslandi, og kostnaður ríkissjóðs Danmerkur af skrifstofu stjórnarráðs Islands í Kaupmannahöfn, fellur niður.

Sömuleiðis eru afnumin forrjettindi íslenskra námsmanna til hlunninda vid Kaupmannahafnar háskóla

14. gr.

Ríkissjóður Danmarkur greðir 2 miljónir króna, og skal stofna af þeim tvo sjóði, hvorn að upphæð 1 miljón króna, í því skyni að efla andlegt samband milli Danmerkur og Íslands, styðja íslenskar vísindarannsóknir og aðra vísindastarfsemi og styrkja íslenska námsmenn. Annar þessara sjóða er lagður til háskólans í Reykjavik, en hinn til háskólans í Kaupmannahöfn.

Nánari fyrirmæli um stjórn og starfsemi sjóðanna setur konungur eftir tillögum stjórnar hvors lands, að fengnu áliti háskóla þess.

15. gr.

Hvort land fyrir sig ákveður, hvernig hagsmuna þess sjálfs og þegna þess skuli nánar gætt í hinu landinu.

V.

16. gr.

Stofna skal dansk-Íslenska ráðgjafarnefnd, sem í eru að minsta kosti 6 menn, annar helmingur kosinn af ríkisþingi Danmerkur og hinn helmingurinn af alþingi Íslands.

Ethvert Lovforslag vedrörende den nærmere Udförelse af de i nærværende Forbundslov omhandlede Anliggender samt Lovforslag angaaende den ene Stats særlige Anliggender, der tillige har Betydning for den anden Stat og dens Borgeres Stilling og Rettigheder, skal, naar ikke Forholdene gör det særlig vanskeligt, af det paagældene Ministerium forelægges Nævnet til Betænkning, forinden det fremsættes for Rigsdagen eller Althinget. Det paahviler Nævnet at göre Indstilling til Ændring af saadanne Bestemmelser i Forslaget, som formenes att være til Skade for den ene Stats eller dens Borgeres Interesser.

Nævnet har fremdeles den Opgave, være sig efter Opfordring fra Regeringerne eller af egen Tilskyndelse, at tage Skridt til Udarbejdelse af Forslag, der tilstræber Samvirken mellem Staterne og Ensartethed i deres Lovgivninger samt at bidrage til Samarbejde for Tilvejebringelse af fælles nordisk Lovgivning.

De nærmere Bestemmelser om Nævnets Ordning og Virksomked fastsættes av Kongen efter Indstilling af begge Landes Regeringer.

§ 17.

Skulde der angaande Forstaaelsen af denne Forbundslovs Bestemmelser opstaa en Meningsforskel, som ikke lader sig udligne ved Forhandling mellem Regeringerne, henvises Sagen till et Voldgiftsnævn paa 4 Medlemmer, hvoraf hvert Lands överste Domstol vælger Halvdelen. Dette Voldgiftsnævn afgör Uenigheden ved Stemmeflerhed. I Tilfælde af Stemmelighed overdrages Afgörelsen til en Opmand, som den svenske og den norske Regering skiftevis anmodes om at udnævne.

VI.

§ 18.

Efter Udlöbet af Aaret 1940 kan saavel Rigsdagen som Althinget til enhver Tid forlange optaget Forhandling om Lovens Revision.

Förer Forhandlingen ikke til fornyet Overenskomst inden Udlöbet af tre Aar fra Forlangendets Fremsættelse, kan saavel Rigsdagen som Althinget vedtage, at den i denne Lov indeholdte Overenskomst skal ophæves. Forat denne Beslutning skal have Gyldighed, maa mindst to Trediedele af Medlemmerne af hvert af Rigsdagens Ting eller af det forenede Althing have stemt derfor, og den skal derefter være bekræftet ved Afstemning af de Vælgere, der er stemmeberettigede ved de almindelige Valg til Landets lovgivende Forsamling. Saafremt den saaledes foretagne Afstemning udviser, at mindst tre Fjerdedele af de stemmeberettigede Vælgere har deltaget i Afstemningen, og at mindst tre Fjerdedele af de afgivne Stemmer er for Ophævelsen, vil Overenskomsten være bortfalden.

VII.

§ 19.

Danmark meddeler udenlandske Magter, at det i Overensstemmelse med Indholdet af denne Forbunds-

Sjerhvert lagafrumvarp, sem varðar nánari meðferð mála þeirra, er um ræðir í sambandslögum þessum, og lagafrumvörp um sjermál annarshvors ríkisins, sem einnig varða hitt ríkið og stöðu og rjettindi þegna þess, skal hlutaðeigandi stjórnarráð leggja fyrir nefndina til álita áður en þau eru lögð fyrir ríkisþingi eða alþingi, nema það sje sjerstaklega miklum vandkvæðum bundið. Nefndinni ber að gera tillögur um breytingar á þeim frumvarpsákvæðum, sem hún telur koma í bága við hagsmuni annarshvors ríkisins eða þegna þess.

Nefndin hefir ennfremur það hlutverk, annaðhvort eftir tilmælum stjórnanna eða af eigin hvötum, að undirbúa samning lagafrumvarpa, er miða að samvinnu milli ríkjanna og samræmi í löggjöf þeirra, og að taka þátt í samvinnu um sameiginlega löggjöf á Norðurlöndum.

Nánari fyrirmæli um tilhögun og starfsemi nefndarinnar setur konungur eftir tillögum frá stjórnum beggja landa,

17. gr.

Nú rís ágreiningur um skilning á ákvæðum sambandslaga þessara, sem stjórnirnar geta ekki jafnað með sjer, og skal þá skjóta málinu til gerðardóms 4 manna, og kys æðsti dómstóll hvors lands sinn helming þeirra hvor. Gerðardómur þessi sker úr ágreiningnum og ræður afl atkvæða. Ef atkvæði eru jöfn, skulu úrslitin falin oddamanni, sem svænska og norska stjórnin á víxl eru beðnar að skipa.

VI.

18. gr.

Eftir árslok 1940 getur ríkisþing og alþingi hvort fyrir sig hvenær sem er krafist, að byrjað verði á samningum um endurskoðun laga þessara.

Nú er nýr samningur ekki gerður innan 3 ára frá því að krafan kom fram, og getur þá ríkisþingið eða alþingi hvort fyrir sig samþykt, að samningur sá, sem felst í þessum lögum, sje úr gildi feldur. Til þess að ályktun þessi sje gild, verða að minsta kosti $^2/_3$ þingmanna annaðhvort í hvorri deild ríkisþingsins eða í sameinuðu alþingi að hafa greitt atkvæði með henni, og hún síðan vera samþykt við atkvæðagreiðslu kjósenda þeirra, sem atkvæðisrjett hafa við almennar kosningar til löggjafarþings landsins. Ef það kemur í ljós við slíka atkvæðagreiðslu, að $^3/_4$ atkvæðisbærra kjósenda að minsta kosti hafi tekið þátt í atkvæðagreiðslunni og að minsta kosti $^3/_4$ greiddra atkvæða hafi verið með samningsslitum, þá er samningurinn fallinn úr gildi.

VII.

19. gr.

Danmörk tilkynnir erlendum ríkjum, að hún samkvæmt efni þessara sambandslaga hafi viðurkent

lov har anerkendt Island som suveræn Stat, og meddeler samtidig, at Island erklærer sig för stedseværende neutralt og ikke har noget Orlogsflag.

§ 20.

Denne Forbundslov træder i Kraft den 1. December 1918.

Ísland fullvalda ríki, og tilkynnir jafnframt, að Ísland lysi yfir ævarandi hlutleysi sínu og að það hafi engan gunnfána.

20. gr.

Sambandslög þessi ganga í gildi 1. desember 1918.

* * *

När förslaget avgavs av den dansk-isländska kommissionen över den nu i kraft trädda förbundslagen åtföljdes den av följande anmärkningar:

Om Forslaget i Almindelighed udtaler de danske Udvalgsmedlemmer följende:

Den Dansk-Islandske Kommission av 1907 udtaler i sin Betænkning, afgiven den 14. Maj 1908, at ved Vedtagelsen av den forfatningsmæssige Ordning, hvorom Kommisionen fremsatte Forslag, vilde det statsretlige Forhold mellem Danmark og Island være fuldstændig ændret fra det Standpunkt, som indtoges i Loven av 2. Januar 1871: "I Stedet for at være bestemt ved en ensidig dansk Lovgivningsakt vil Forholdet fremtidig være bygget paa en ved gensidig Overenskomst tilvejebragt fælles Lov, vedtagen af begge Landes Lovgivningsmagter". Island vilde herefter være et frit og selvstændigt, uafhændeligt Land, forbundet med Danmark ved fælles Konge og ved de i Forslaget opförte Fællesanliggender, saaledes at Island stilledes ved Siden af Danmark som en særlig Stat med fuld Raadighed over alle Anliggender, der ikke udtrykkelig var fastslaaede som fælles.

De fælles Anliggender skulde være följende: Civilliste og Udgifter til Kongehuset; Udenrigske Anliggender; Forsvarsvæsenet, herunder Orlogsflaget; Hævdelse af Fiskerirettighederne; Indfödsretten; Möntvæsenet; Höjesteret; Handelsflaget udadtil. Efter 25 Aars Forlöb kunde saavel Rigsdag som Althing forlange Revision; hvis denne ikke förte til et Resultat, vilde der fra hver Side kunne kræves Ophævelse af Fællesskabet i Henseende till alle de nævnte Anliggender undtagen de tre förste i Rækken.

Det nu foreliggende Forslag följer de samme Retningslinier, som ifölge det foran anförte tilsigtedes ved Forslaget af 1908, og tilstræber ved at optrække dem endnu klarere at fjerne enhver Anledning til fremtidige Tvistemaal. Danmark og Island er efter nærværende Forslag to fuldt ligestillede, frie og suveræne Stater, der forbindes ved fælles Konge og ved en under gensidig Frihed indgaaet Overenskomst. Denne Overenskomst omfatter de samme Emner som Forslaget af 1908 med följende Undtagelser: Statsydelserne til Kongen og Kongehuset fastsættes af hver Stat for sig (§ 5); Island förer eget Handelsflag, ogsaa udadtil; Omtalen af et fælles Forsvarsvæsen er udeladt, da Island ikke har noget Forsvarsvæsen, ligesom det ikke förer noget Orlogsflag (§ 19).

Med hensyn til Overenskomstens Revision og dens mulige Opsigelse er der indfört en noget kortere Tidsfrist end i Forslaget af 1908; men samtidig er en Ophævelse gjort betinget af, at Beslutning herom vedtages i et af Landene med kvalificeret Majoritet

Um frumvarpið alment láta dönsku nefndarmennirnir þessa getið:

Dansk-íslenska nefndin frá 1907 segir í áliti sínu, dagsettu 14. mai 1908, að með samþykt þeirrar stjórnarskipunar, sem nefndin stakk upp á, mundi ríkisrjettarsamband Danmerkur og Íslands verða algerlega annað en lögin frá 2. janúar 1871 gera ráð fyrir: "I stað þess að skipað var fyrir um það einhliða með dönskum lögum aðeins, þá verður samsbandið framvegis bygt á samhljóða lögum, sem sett eru eftir samningi beggja aðilja og samþykt af löggjafarvöldum beggja landa". Ísland mundi samkvæmt þessu vera frjálst og sjálfstætt land, er eigi yrði af hendi látið, í sambandi við Danmörku um einn og sama konung og um þau mál, er talin eru sameiginleg í fruvarpi nefndarinnar, og þannig eins og Danmörk sjerstakt ríki með fullræði yfir öllum málum sínum, nema að því leyti, sem beint er ákveðið, að þau skuli sameiginleg.

Sameiginleg mál skyldu vera þessi: Konungsmata og gjöld til konungsættar, utanríkismálefni, hervarnir ásamt gunnfána, gæsla fiskiveiðarjettar, fæðingjarjettur, peningaslátta, hæstirjettur, kaupfáninn út á við. Að 25 árum liðnum gátu ríkisþing og alþingi krafist endurskoðunar. Ef hún yrði árangurslaus, gat hvor aðili krafist, að sambandinu yrði slitið um öll þau mál, er að framan greinir, að undanskildum þrem hinum fyrstnefndu.

Frumvarp það, sem hjer liggur fyrir, fer í sömu stefnu sem ætlast var til samkvæmt því, er að framan greinir, að frumvarpið frá 1908 færi, og leitast við að marka hana enn skyrar till þess að koma í veg fyrir nokkurt tilefni til ágreinings framvegis. Samkvæmt þessu frumvarpi eru Danmörk og Ísland jafnrjetthá, frjáls og fullvalda ríki, í sambandi um einn og sama konung og um samning gerðan af frjálsum vilja beggja.

Þessi samningur fjallar um sömu mál sem frumvarpið frá 1908 með þessum undantekningum: Greiðslur og ríkisfje til konungs og ættmanna hans ákveður hvort ríki fyrir sig (5. gr.); Ísland hefir eigin kaupfána, einnig út á við; umtal um sameiginleg hermál er fallið burt, með því að Ísland hefir engin hermál og ekki heldur gunnfána (19. gr.).

Að því er snertir endurskoðun samningsins og uppsögn, ef til kemur, eru settir nokkru styttri frestir heldur en í frumvarpinu frá 1908, en jafnframt eru þau skilyrði sett fyrir samningsslitum, að ályktun um það sje samþykt í öðru hvoru landinu með tilteknum

saavel af den lovgivende Forsamling som ved Afstemning af Vælgerne (§ 18).

De islandske Udvalgsmedlemmer fremsætter følgende Udtalelse:

Ved Forhandlingernes Begyndelse foreslog de islandske Udvalgsmedlemmer, at der blev vedtaget en særlig Traktat angaande Kongefællesskabet og andre grundlæggende Bestemmelser vedrørende Islands og Danmarks Forbindelse. Derefter skulde der indgaas en anden Overenskomst angaaende andre Anliggender, der maatte blive Genstand for fælles Udövelse eller paa anden Maade vedröre begge Stater. De danske Udvalgsmedlemmer mente, at den danske Rigsdag ved Vedtagelse av Bestemmelser om Landenes Forbindelse ikke kunde benytte anden Fremgangsmaade end den for Loves Vedtagelse gældende. For begge Udvalgenes Medlemmer stod det klart, at det var underordnet, paa hvilken Maade Forbundsbestemmelserne blev vedtaget. Enhver af Parterne vilde benytte den av deres Forfatningslove og Tingenes Forretningsordener følgende Fremgangsmaade. Endvidere var begge Udvalgenes Medlemmer enige om, at det ogsaa var af underordnet Betydning, i hvilken Form Forbundsbestemmelserne fremtraadte, hvad enten i et eller to Dokumenter, idet der ikke eksisterer bestemte Regler for mellemstatlige Overenskomsters Form. Indholdet er det afgörende. Derom mener Udvalgene, at der ikke kan herske nogen Tvivl. De her omhandlede Forbundsbestemmelser kommer i Stand ved Overenskomst, hvor to ligeberettigede Parter forhandler om en bestemt gensidig Forbindelse, hvorved begge Parter kun forpligter sig af egen fri Villie uden at være tvungne dertil af noget fremmed Magtbud.

I Henhold til det foran anförte har de islandske Udvalgsmedlemmer heller ikke ment, at det var af Betydning, om der om Forbundsbestemmelserne blev anvendt Benævnelsen "Sambandslög" paa Islandsk og "Forbundslov" paa Dansk, idet det til Trods derfor er klart, at deres Indhold, med Undtagelse af Kongefællesskabet, hviler paa en Overenskomst, hvilket ogsaa anerkendes i nærværende Forslags §§ 1 og 18.

Om enkelte Bestemmelser i Forslaget tilföjer det samlede Udvalg:

Til § 6.

Af Landenes Selvstændighed följer selvstændig Statsborgerret. Derfor er der fra dansk Side lagt Vægt paa at fastslaa, at alle statsborgerlige Rettigheder er fuldt ud gensidige uden Forbehold eller Indskrænkning. Af denne Gensidighed följer, at enhver nu bestaaende Indskrænkning i den fulde indbyrdes Ligestillethed bliver at ophæve (saasom den af Islands Forfatningslov af 19. Juni 1915 § 10 fremgaaende Ulighed i Valgretten).

Da hvert af Landene selvstændig meddelar Statsborgerret (Indfödsret), der tillige faar Virkning i det andet Land — hvilken Ordning er i Samklang med den i Kommissions-Forslaget af 1908 indeholdte — gaar man ud fra, at Reglerne for Statsborgerets Erhvervelse og Fortabelse vedbliver at være indbyrdes overensstemmende mellem de to Lande.

meiri hluta atkvæða bæði af löggjafarþinginu og við atkdæðagreiðslu meðal kjósenda (18. gr.).

Íslensku nefndarmennirnir óska að taka fram það, er hjer segir:

Í upphafi var það uppástunga íslensku nefndarmannanna, að gerður væri sjerstakur sáttmáli um konungssambandið og önnur grundvallaratriði um samband landanna, Islands og Danmerkur. En síðan skyldi annar samningur gerður um önnur mál, er sæta kynnu sameiginlegri meðferð eða varða kynnu ríkin bædi á annan hátt. Dönsku nefndarmennirnir töldu ríkisþing Dana eigi geta haft aðra aðferð, er það samþykti ákvæðin um samband landanna en þá, er lög væru samþykt. Það var allri nefndinni ljóst, að það væri aukaatriði, hvaða aðferð höfð væri um samþykt sambandsákvæðanna. Hvor aðili færi með það eftir ákvæðum sinna stjórnskipunarlaga og þingskapa. Svo var og báðum nefndunum ljóst, að það væri einnig aukaattiði, í hvaða form sambandsákvæðin væru búin, hvort þau væru heldur í einu eða tvennu lagi, því að form ríkjasamninga er hvergi föstum reglum bundið. Alt veltur á efninu. Á því telja nefndirnar engan vafa vera. Sambandsákvæði þau, er hjer greinir, verða til fyrir samkomulag, þar sem tveir jafnrjettháir aðiljar semja um ákveðið samband sín á meðal og báðir binda sig aðeins samkvæmt sjálfs sín vilja og eru af engu öðru valdi til þess knúðir.

Samkvæmt þessu hafa íslensku nefndarmennirnir eigi heldur talið það máli skifta, þó að sambandsákvæðin væru nefnd "Sambandslög" á íslensku og "Forbundslov" á dönsku, enda þar fyrir auðsætt, að efni þeirra, að undanteknu konungssambandinu, byggist á samningi, sem og er viðurkent í 1. og 18. gr.

Nefndirnar báðar láta það um mælt, er hjer segir, um einstök atriði frumvarpsins:

Um 6. gr.

Sjálfstæði landanna hefir í för með sjer sjálfstæðan ríkisborgararjett. Þess vegna er af Dana hálfu lögð áhersla á, að skylaust sje ákveðið, að öll ríkisborgararjettindi sjeu algerlega gagnkvæm án nokkurs fyrirvara eða afdráttar. Af þessari gagnkvæmni leiðir það, að afnema verður allar þær takmarkanir, sem nú eiga sjer stað á fullu gagnkvæmu jafnrjetti (svo sem mismun þann á kosningarrjetti, sem kemur fram í 10. gr. stjórnarskipunarlaga Islands frá 19 júní 1915).

Með því að hvort landið fyrir sig veitir ríkisborgararjett (fæðingjarjett), sem einnig hefir verkanir í hinu landinu — en sú skipun er svipuð því, sem nefndarfrumvarpið frá 1908 kveður á um í því efni — er gert ráð fyrir, að fyrirmælin um það, hvernig menn öðlast og missa ríkisborgararjett verði sem áður innbyrðis samræm í báðum löndunum.

Hvad særlig angaar den gensidige Ret til Fiskeri paa Söomraadet, er det fra islandsk Side blevet fremhævet, at de faktiske Forhold gör denne Gensidighed mere værdifuld for de Danske end for Islænderne. Man har derfor fremsat et Önske om, at der aabnes Island Adgang til Fiskeri paa Grönlands Söomraade. Detta laader sig under Grönlands nuværende Styresæt ikke virkeliggöre, men det er en Selvfölge, at hvis der i större eller mindre Udstrækning gives Adgang for danske Statsborgere til Fiskeri paa Grönlands Omraade, vil den samme Ret tilkomme ogsaa islandske Statsborgere.

Til § 7.

Medens det danske Udenrigsstyre, der paa Islands Vegne tillige varetager dettes Udenrigsanliggender, maa være en Enhed, hvis Ledelse er samlet saaledes, at Mulighed for indbyrdes modstridende Beslutninger og Handlinger er udelukket, er der indsat Bestemmelser til Betryggelse at Udenrigsstyret ved Behandlingen av islandske Sager kan raade over den formädne Sagkundskab saavel i Udenrigsministeriet som ved Gesandtskaberne og Konsulaterne. For at disse Bestemmelser kan blive fuldt virksomme, maa det forventes, at Islændinge i större Omfang, end Tilfældet har været i de senere Aar, söger og opnaar Ansættelse i Udenrigsministeriet for at tilegne sig den fornödne Uddannelse.

Naar det i Forslaget udtales, at den islandske Regering efter nærmere Aftale med Udenrigsministeren kan udsende Delegerede til at forhandle om særlige islandske Forhold, er denne Bestämmelse ikke til Hinder for, at den islandske Regering under særlig paatrængende Forhold, hvor en nærmere Aftale ikke altid forud vil kunne foreligge, kan blive nödsaget til at handle, uden af en saaden er truffen, saaledes som Tilfældet allerede nu har været under Verdenskrigen. Det maa forudsættes, at Udenrigsministeren snarest mulig sættes i Kundskab om ethvert saaledes foretaget Skridt.

Landenes Selvstændighed medförer, at der ikke kan afsluttes nogen for Island forpligtende Traktat uden de vedkommende islandske Myndigheders Samtykke, hvilket Samtykke efter Omstændighederne kan blive meddelt enten för eller efter Traktatens Afslutning.

Til § 8.

Den af Danmark udövede Fiskeriinspektion sker paa dansk Bekostning. Danmark er uden Forpligtelse til at udvide dens hidtidige Omfang.

Til § 10.

Saalænge Höjesteret udöver den höjeste Domsmyndighed i islandske Sager, bliver en af Dommerpladserne at besætte med en Islænding, der foruden at være kyndig i islandsk Ret og kendt med islandske Forhold, ogsaa maa fyldestgöre de almindelige Betingelser for at kunne tage Sæde i Höjesteret. Det kan i saa Henseende blive nödvendigt at foretage en Ændring i den danske Lov om Rettens Pleje § 43.

Til § 12.

Blandt Spörgsmaal vedrörende Retsplejen, hvorom det vil være önskeligt at træffe nærmere Overenskomst, har man fra islandsk Side blandt andet fremhævet Ordningen af Dommes Exigibilitet.

Að því er sjerstaklege snertir hinn gagnkvæma rjett till fiskiveiða í landhelgi, hefir því verið haldið fram af hálfu Íslendinga, að eins og ástatt er, sje þessi rjettur meira virði fyrir Dani en Íslendinga. Það hefir því komið fram ósk um, að Íslendingum veitist kostur á að stunda fiskiveiðar í landhelgi Grænlands. Þetta getur ekki orðið meðan stjórn Grænlands er með þeim hætti sem nú, en það er einsætt, að ef dönskum ríkisborgurum verður að meira eða minna leyti veittur kostur á að stunda fiskiveiðar í landhelgi Grænlands, þá munu íslenskir ríkisborgar einnig verða sama rjettar aðnjótandi.

Um 7. gr.

Enda þótt danska utanríkisstjórnin, sem fer með utanríkismál Íslands í þess umboði, hljóti að vera einundir einni yfirstjórn, til þess að girða fyrir gagnstæðar ályktanir og framkvæmdir, hafa þó verið sett ákvæði til þess að tryggja það, að utanríkisstjórnin eigi við meðferð íslenskra mála kost á nægilegri sjerþekkingu bæði utanríkisstjóránarðinu og við sendisveitirnar og ræðismannaembættin. Til þess að þessi ákvæði geti komist í fulla framkvæmd er þess að vænta, að Íslendingar, frekar en verið hefir að undanförnu, sæki um og fái stöður í utanríksstjórnarráðinu til þess að afla sjer eþirrar fullkomnunar, sem, þörf er á.

Þar sum í frumvarpinu segir, að íslenska stjórnin geti eftir nánara samkomulagi við utanríkisráðherrann sent sendimenn úr landi til þess að semja um málefni sem sjerstaklega varða Ísand, er þetta ákvæði ekki því til fyrirstöðu, að þegar sjerstaklega bryna nauðsyn ber til, og ekki æfinlega er unt að ná til utanríkisráðherrans áður, geti íslenska stjórnin eigi að síður neyðst til að gera ráðstafanir, eins og þegar hefir átt sjer stað á tímum heimsstyrjaldarinnar. Það er gengið að því vísu að utanríkisráðherranum verði skyrt frá hverri slíkri ráðstöfun svo fljótt sem því verður við komið.

Það leiðir af sjálfstæði landanna, að ekki verður gerður nokkur samningur, er skuldbindi Ísland, nema samþykki rjettra íslenskra stjórnvalda komi til, og má eftir ástvæðum veita það samþykki annaðhvort áður eða eftir að á samningurinn er gerður.

Um 8. gr.

Danmörkur ber kostnaðinn af þeirri fiskiveiðagæslu sem hún hefir á hendi. Danmörkur ber eigi skylda til að auka hana frá því, sem verið hefir.

Um 10. gr.

Á meðan hæstirjettur hefir á hendi æðsta dómsvald í íslenskum málum, skal skipa í eitt dómarasæti Íslending með sjerþekkingu á íslenskum lögum og kunnáttu íslenskum lögum, sem auk þess verður að fullnægja hinum almennu skilyrðum til þess að geta orðið dómari í hæstarjetti. Það getur því orðið þörf á að breyta 43. gr. í hinum dönsku lögum um dómgæslu.

Um 12. gr.

Meðal þeirra málefna, er við koma dómgæslunni og æskilegt væri að gera nánari samninga um, hefir af hálfu Íslendinga meðal annars verið bent á að fararhæfi dóma.

Til §§ 13 og 14.

Man er enig om, at ethvert i sin Oprindelse omstridt finansielt Mellemværende mellem Danmark og Island bör bringes til Ophör, saaledes som det ogsaa tilsigtedes ved Kommissions-Forslaget af 1908, hvorfor det foreslaas, at det af den danske Statskasse hidtil udredede aarlige Belöb af 60,000 Kr. bortfalder.

Ligeledes bortfalder Danmarks Udgifter til Islands Ministeriums Kontor i Köbenhavn og de islandske Studerendes fortrinsvise Adgang til Beneficier ved Köbenhavns Universitet.

Samtidig foreslaas det, at Danmark udreder 2 Millioner Kronor til Formaal, som tilsigter af befæste den aanderlige Samvirken mellem Landene, at fremme islandsk Forskning og Videnskab og at stötte islandske Studerende.

Til § 15.

Det er nödvendigt, at hvert af Landene er repræsenteret i det andet Land ved et Organ, der — i Lighed med det islandske Ministeriums allerede nu bestaaende Kontor i Köbenhavn — har til Opgave at sikre Samarbejdet mellem Regeringerne og at varetage de egne Borgeres Intresser. Det stilles imidlertid hvert af Landene frit for att bestemme, hvilken Form det maatte önske at give denne sin Repræsentation.

Til §§ 16 og 17.

Der er opnaaet fuld Enighed om Oprettelsen og Sammansætningen dels af et raadgivende Nævn, hvis Opgave er at fremme Samvirken mellem Landene, tilstræbe Ensartethed i deres Lovgivninger og vaage over, at der ikke vedteges Foranstaltninger, som kunde være til Skada for det andet Land, — delvis af et Voldgiftsnævn til Afgörelse af mulig opstaaende Uenigheder om Forbundslovens Forstaaelse.

Til § 19.

Islands Erklæring af stedsevarende Neutralitet forutsætter i Overensstemmelse med denne Forbundslovs Karakter, at den ene af de to Stater kan forblive neutral, selv om den anden indvikles i Krig.

Til § 20.

Ved at bestemme, at Loven træder i Kraft den 1. December d. A., formenes det, at der vil være givet rundelig Tid til, at den kan blive vedteget af Althinget, godkendt af de islandske Vælgere og vedtaget af Rigsdagen.

Um 13. og 14. gr.

Samkomulag er um það, að öll skuldaskifti milli Danmerkur og Íslands, sem menn hefir greint á um, hvernig væru til komin, eigi að vera á enda kljáð, eins og líka var tilætlunin í nefndarfrumvarpinu frá 1908, og því er lagt til, að fjárhæð sú, að upphæd 60,000 kr., sem ríkissjóður Danmerkur hefir undanfarið árlega greitt, skuli falla niður.

Sömuleiðis fellur niður kostnaður Danmerkur af skriftstofu stjórnarráðs Íslands í Kaupmannahöfn og forrjettindi íslenskra námsmanna til hlunninda við Kaupmannahafnarháskóla.

Jafnframt er lagt til, að Danmörk greiði 2 miljónir króna, er verja skal til að efla andlega samvinnu milli landanna, styðja íslenskar vísindarannsóknir og aðra vísindastarfsemi og styrkja íslenska námsmenn.

Um 15. gr.

Það er nauðsynlegt, að hvort landið um sig hafi í hinu landinu málsvara — í líkingu við núverandi skrifstofu stjórnarráðs Íslands í Kaupmannahöfn, — sem hafi það hlutverk að tryggja samvinnu milli stjórnanna og gæta hagsmuna borgara síns lands. En hvort land er látið sjálfrátt um að ákveða, hvernig það kynni að vilja haga þessu fyrirsvari.

Um 16. og 17. ge.

Það hefir náðst fullkomið samkomulag um stofnun og skipun tveggja nefnda, annarar ráðgjafarnefndar, sem hefir það hlutverk að efla samvinnu milli landanna, stuðla að samræmi í löggjöf þeirra og hafa gætur á því, að engar ráðstafanir sjeu gerðar af öðru landinu, sem geti orðið til tjóns fyrir hitt landið, — hinnar gerðardómsnefndar til þess að skera úr ágreiningi, er rísa kynni um skilning sambandslaganna.

Um 19. gr.

Yfirlysing Íslands um ævarandi hlutleysi hvílir á því, að samkvæmt eðli þessara sambandslaga getur annað ríkið verið hlutlaust, þó að hitt lendi í ófriði.

Um 20. gr.

Þar sem ákveðið er að lögin gangi í gildi 1. desember þ. á., er búist við, að nægur tími verði til þess, að lögin geti orðið samþykt í tæka tíð af alþingi og íslenskum kjósendum og af ríkisþingi Danmerkur.

* * *

Förslaget var daterat Reykjavik den 18 Juli 1918 och undertecknad av: C. Hage, Jóh. Jóhannesson, Erik Arup, Bjarni Jónsson frá Vogi, F. J. Borgbjerg, J. C. Cristensen, Einar Arnórsson och Þorsteinn Jónsson.

Isländska ministerrådet, bestående av ministrarna Jón Magnusson, Sig. Eggerz och Sigurður Jónsson, hade under förslaget bifogat, att det biträdde detsamma.